

volt kénytelen megtenni, hogy a neki valójában egészen idegen antik lelki-séget, melyben a renaissance saját aktuális életformáit kereste, magáévá formálja.

A Melanchton-i reformációs humanizmus volt ebben a munkában az iránymutató. A görög antikvitásnak a latinnál erkölcsibb tartamú irodalmi művei adtak kezdetben a legtöbb alkalmat, hogy a humanizmus műveltséganyaga az új szellemiséghez hozzáidomulhasson. A «pietas» és a «virtus» eszményét plántáló iskola volt az a hely, hol a műveltségből immár ki nem iktatható klasszikus hagyományok újabb feladataik elvégzésére elindulhattak. A század műveltjei igen szívesen nevezték saját koruk életét tragédiának s a humanista-protestáns iskoladráma gondoskodott arról, hogy az isteni elrendelésből már multtá vált antik élet jelenre szóló tanulságokkal szolgáljon és a megreformált ember nevelését elősegítse.

Ezt az alakulást jelzi Bornemisza Elektrája. A görög tragédia emberei magyar külsőben, magyarul szólalnak meg benne, olyan nyelven, mely már nem a helyét a megváltozott időkben alig találó humanista elit latinsága, hanem a lélekmelegradás naturalista eszközeivel dolgozó vulgáris nyelv. «Minden írások az mi hasznunkra-íratlak» — idézi Pál apostolt Bornemisza s ezzel a protestantizmus vállalta azt a feladatot, hogy a hitet és műveltséget a magyar nyelv területén is összeegyeztesse.

Köszönet és hála illeti azokat, kik ennek az érdekes irodalmi dokumentumnak a felelevenítésében fáradtak.

Kerecsényi Dezső.

Szeben Klára : Hét esztendő. Regény. (Singer és Wolfner.) A téma, amit az író felvet, nem is régi, nem is új. A ma regényeinek átlagában gyakran felvetődik az elnőiesedett férfi és a férfias lelkű nő problémája.

Kádár László, a híres operaénekes a barátnők nagy bánatára és irigységétől kísérve, feleségül veszi dr. Vértés Zsuzsa gyermekorvost. A házasság rövid idő múlva, látszólag jelentéktelen surlódások után kissé elhirtelenkedve, kissé kiábrándultan elválnak, hogy hét év múlva újra egymás mellé kerüljenek s rezignált bölcsességgel elinduljanak az öregedés útján. Felvetjük a kérdést: mire kell ez a hét-éves intermezzo? A felelet: ez vezet a téma lényegéhez.

Válás után mindkét ember éli a maga egyéni életét. Az énekes heverhet napközben puha kereveteken, amiket a felesége puritán természete nem tűrt a lakásban, kedvére rendezhet nagyszabású migrénrohamokat, ünnepeletheti magát és tarthat «úriasszony» és «kevesébbé úriasszony» barátnőket. Az asszony újra odaáldozhatja napjait a kórháznak, szaktekintélyé nőhet a gyermekgyógyászatban, s öreg, goromba, de arany szívű professzora kedvéért járhatja az elhagyott alföldi falvak, tanyák viskóit, hogy a gyermekhalandóság okait kutassa, egyszóval: élhet férfias lélekkel vállalt emberhivatásának.

De mi történik? A férfi ráún a pózokra, a migrénrohamokra, a ceremóniákra és a barátnőkre. Az asszony viszont elfárad. Elfárad és vágyódni kezd. Bizonytalan és veszedelmes hangulatok állomásain át, amelyek egy Boond streeten készült szmoking tulajdonosának is karjaiba dobják (s amelynek bevallása után a goromba, de megértő professzor így vigasztalja a harminchárom éves asszonyt: «Nagyon ki volt éhezve, kislányom»), végre a Lidón köt ki Vértés Zsuzsa életcsónaka, hogy a régi házasság immár biztosnak és kívánatosnak látszó ölében várja a telet. Két élet malomköve egymáshoz surlódik és összesurlódik. A regényt az író — úgy látszik — azzal a tudattal zárja be, hogy mégiscsak sikerült mindent elintéznie. Mi azonban problema-

tikusnak látjuk ezt a bizonyosnak vélt jó véget. A két ember lelki átalakulása nem eléggé indokolt. Különösen nem indokolt a férfié, akinek az alakja is halványabb, bizonytalanabban megfestett, mint a nőé. Ez természetes következménye annak, hogy a nőírő megícscsak jobban ért a női lélekhöz s ennek a rajzában mindig sokkal biztosabb vonásokkal dolgozik. (Az énekes jellemzésében is ezért tudja a feminin vonásokat olyan találóan kidomborítani.) A két különvált ember párhuzamos életábrázolásában is aránytalanul nagyobb rész és több rokonszenven jut a nőnek, mint a férfinak. Kádár mellett inkább új menyasszonya, Lola, szeszélyes és szabados lényé lesz előbb. Viszont a Zsuzsa férjelöltje, Kende ügyvéd egészen elmosódó figura, csaknem szerepnélküli a regény folyamán.

A mesében is bizonyos ingadozás észlelhető. Nincs meg az előre elgondoltság határozottsága. Az az érzésünk, hogy egy egészen más irányban indul meserészlet az utolsó pillanatban ötlet-szerűen vett új fordulatot.

Szociális problémája: a gyermek-halandóság, sok szép és meleg gondolatot, sok tiszta emberszeretetet árul el, sok életrevaló ötletet vet fel színre, de túlzó színeivel a mondánivaló igazságának értékét csökkenti. A nyomorgó proletár, a külvárosok szegénye psychéjének igen jól egyénített képét adja, de az alföldi paraszt sajátos vonásait már nem vetíti ilyen találóan elének.

A regény felülemelkedik a mai szó-rakoztató regények átlagán s az a többlet, amit ad, tiszteletreméltó írói törekvés. Hibái, ha komolyan és objektíven rájuk mutattunk is, nem túlságosan ríktóak.

Stílusában bizonyos kiábrándult gúny, itt-ott rosszízű és sekélyes humor hat bántóan, egyébként biztos és könnyed elbeszélő modora sokban hozzájárul a könyv kellemes összhata-

sához. Merészen nyúl a problémákhoz, de elejti és jelentéktelenségbe rántja vissza őket. A könyv sok részlete de-crescendóba fut. *Juhász Margit.*

Két olasz regény magyar nyelven.
Borgese: Élők és holtak. — Rocca: Orkán. (Franklin-Társulat kiadása.)
 Borgese regénye az *Élők és holtak*, amint már a cím is kimondja, a lét és nemlét problémájával foglalkozik. A halál, ami belemarkol a hős életébe, nem az anyáé vagy a szerelmesé, hanem az idegen világban élő, keveset látott testvér halála. Elio, a regény hőse nem tudja testvére halálát határnak látni és folyton finomabbá váló utakon keresi a halálra világító gondolatot, de nem találja meg a halál rejtélyét eloszlató, fénylőerejű hitet. Ami esemény a regény vázát teszi, az nagyon kevés és nem is lényeges ebben a hallatlanul finom lélektani fejlődésben. Lélekvándorlásokon, okkultizmuson keresztül istenkereső és örökéletkereső háborúelőtti ember tétováságát adja ez a regény fülledten és néha megdöbbenően bizarr szépségű jeleneteken át. Talán az egész könyvben legjellemzőbb hangra és hangulatra az a részlet, amelyben Elio megölelvén anyját, észreveszi, meny nyire nagyobb az anyjánál és erre az jut eszébe: «amint a kereszt mindig nagyobb a keresztrefeszítetténél, így nagyobb nála».

Ez a könyv nem regény, hanem líra. Az emberek élnek benne, de nem akarattal, céllal vagy hittel, hanem mert így adódott. És meghalnak. Egy furcsa, őszies szerelem rajza, amely olyan, mint valami ködös Gulácsy-festmény. A hősök itt nem hősök, hanem árnyék-ősei a hősöknek, akiket várnak, akik izmosabbak lesznek majd náluk és barbárabbak, de előbbek.

Gino Rocca *Orkán* című regénye éppen annyira pszichologizáló, mint Borgese könyve. Csak eszköze nem